

Fra Hoveritiden.

Af *Lars Dinesen*.

Mine Bedsteforældre paa min Faders Side var *Nilaus Pedersen* — der dog kun var min Faders Stedfader — og *Ane Hansdatter*, de var født omkring 1770. Min Fader, *Dines Thomsen*, var født 1804. Gaarden, hvor de levede, ligger paa Kulby Mark og var en Fæstegaard under Vedbygaard, den var udflyttet fra Kulby ca. 1790; min Fader overtog den, efter at der havde været overgaaet den Ilds-vaade 1836. De Gamle levede begge til 1847, min Fader kun til 1857.

Da jeg er født 1838, har jeg levet saa meget med de Gamle, at jeg, som den videbegærlige Dreng jeg var, har opfanget adskilligt af, hvad de fortalte, noget har jeg maaske ogsaa paa anden Haand af, hvad andre har hørt.

Blandt alt dette vil jeg fremdrage den ejendommelige Forskel, der var paa de Gamles Skildringer af deres Ungdomstid og de Skildringer, min Fader gav af sin Ungdomstid. Det er mig herefter aabenbart, at den sidste Trediedel af det attende Aarhundrede, i hvert Fald paa de Egne, har været en god Tid for Bønderne. Selv naar de omtalte Hoveriet, var det saa godt som altid under lysere Former. Det havde da været morsomt for de Unge

at komme til Hove; der mødtes de med Godsets øvrige Ungdom; naar Arbejdet blev tidligt forbi, skulde Dagen gaa alligevel, og saa morede man sig paa forskellig Vis med Sang og Leg.

Anderledes stillede Erindringerne sig for min Fader. Hans Ungdomstid forløb i den første Trediedel af det nittende Hundredaar. Det var ikke særlig Herskaberne paa Vedbygaard, han beklagede sig over, thi efter alt at dømme hørte disse, Familierne Barner og Neergaard, vistnok til de rimelige, men Tiderne var haarde.

De store Ulykker, der gik hen over Landet: Krigen 1807—14, Statsbankerotten 1813 og den hele Nedgang, der overalt fulgte heraf, blev ledsaget af flere Uaar med daarlig Høst. Min Fader fortalte saaledes, at 1826 var Høsten hjemme saa ringe, at alt Gaardens Korn kunde rummes i 3 Fag efter Bjælke; det Aar blev derfor alt Løv fra Træerne samlet for at bruges som Strøelse; intet Straa maatte spildes, og alligevel kunde Livet ikke holdes oppe i hele Besætningen, noget maatte slagtes.

Der kom naturligtvis en anden Omstændighed, som prægede min Faders Opfattelse, og det var den voksende Trang til at være Herre paa sit Eje, som bredte sig mere og mere blandt Bønderne. Heraf kan jeg huske et Udslag. Det traf sig et af de sidste Aar, der gjordes Hoveri, at Høsttiden var meget regnfuld. En Dag var vi netop i Gang med at køre Sæd ind, og saa kom der „Hovorden“, som det hed, og saa maatte Alt og Alle af Sted, og da husker jeg min Fader med Taarer i Øjnene sagde til min Moder: Hvad skal det dog nu blive til med al den velsignede Sæd!

Det nærmeste sig imidlertid nu den Tid, da

Hoveriet havde overlevet sig selv. Udviklingen krævede det hævet.

1844 solgtes Vedbygaard af Assessor Neergaard til O. O. Meldahl, som indtil den Tid havde ejet Løvegaard, og denne nye Ejer syntes at være en Mand, der forstod den gryende Tid; thi allerede 1845 blev Hoveriet i det væsentligste afløst, og jeg kan godt huske, at der nu kom mere Liv over min Faders Bedrift; han var sikkert en af Tidens fremmestligste Bønder paa sin Egn.

Hvad nu mine egne Erindringer om Hoveriet angaar, saa er det sikkert, at det havde en underlig eventyrlig, dragende Magt paa mit Barnesind. Det at komme til Hove var min Lyst, og jeg fik da ogsaa enkelte Gange Lov til det. En Gang var jeg saaledes med for at jævne Muldvarpeskud i den store Eng Dravensø, som strækker sig Nord ud fra Vedbygaard, og en anden Gang var jeg med til at sanke Sten af i Møllemarken, begge Gange næppe for, hvad jeg kunde udrette.

Derimod har jeg en Gang været med til en Hoverigerning, som jeg mindes som en Bedrift. Jeg har nævnt, at Hoveriet i det væsentlige afløstes 1845; det, der den Gang blev tilbage, var de saakaldte „Hovrejser“, som bestod i at køre Herregaardens Korn til Søkøbstaden. Disse Rejser blev undtaget for en mindre Aarrække fra den almindelige Afløsning, fordi Gaardens Hestebesætning i den første Tid var for ringe til at kunne besørge det hele Arbejde.

Nu traf det sig i April 1849, at der skulde køres Korn fra Vedbygaard til Kalundborg. Den Gang gemte man som oftest Kornet til om Foraaret. Min Fader blev tilsagt til at køre Hovrejse;

han skulde køre 15 Tønder, og dertil krævedes 2 Vogne. Men det var i Krigsaaret, og der var knapt med Folk. Hjemme havde vi kun en Stordreng, som hed Mads; han kunde ikke tages fra Kreaturerne, som han skulde passe. Jeg var 10¹/₂ Aar gammel og var allerede vel bevandret med at bruge Heste. Om Eftermiddagen før Rejsen skulde foregaa, bragte min Fader de 15 Sække til Vedbygaard, for at de kunde være imaalte til den følgende Morgen. Kl. 2 denne Morgen var vi alt paa Benene for at spænde for — Mads havde været endnu tidligere paa Benene for at fodre Hestene — og saa gik det først den halve Mil til Vedbygaard. Der var snart læsset, 8 Tønder paa min Faders Vogn og 7 paa den, jeg kørte. Derpaa ad Kalundborg til, de 4 Mil. Vejene var næppe de bedste, men i Sammenligning med flere andre Bønders var vore Forspand gode, og det gled jævnt fremad. Ved Bæks Kro — Halvvejen — fik Hestene en Stumpe Brød, og Kuskene fik lidt, der var taget med hjemme fra, men det gjaldt ikke at spille for megen Tid, vi maatte videre. Det var koldt at sidde paa Vognen. Jeg var en Dreng, der var i god Vækst; min Stumptrøje var derfor bleven for kort paa Ærmerne; jeg havde nok Vanter paa, men Haandledene var ikke beskyttede, de frøs; det hjalp kun tildels, at jeg stak Hænderne indenfor det Hestedækken, jeg havde foran mig; der maatte findes paa Raad. Medens den Vogn, min Fader kørte, var jernakset uden Strygejern og Seletøjet med Bringekobler, saa var min Vogn træakset med Lundstikker og Strygehommel og Seletøjet med Halskobler. Dette havde for mit Vedkommende den Fordel, at jeg, naar det gik op ad Banke, havde let ved at springe

af Vognen og røre mig indtil Bakkens Top, hvor jeg saa atter let i en Fart kunde staa til Vogns igen, hvad der var nødvendigt, thi Hestenes Magt til at holde igen paa Vognen ned ad Banke er jo langt ringere med Halskobler end Bringekobler.

Vi kom forholdsvis tidlig til Kalundborg og kørte straks til Skibbroen, hvor der dog allerede holdt hele Rækker af Vogne, da vi kom; der var Vogne fra flere Herregaarde.

Her maa jeg nu indskyde, at Godsejer Meldahl havde haft en eneste Søn, Anders Meldahl, der var død meget ung. Tildels af Træ fra egne Skove havde Godsejeren ladet bygge en Skonnert til Fart paa England. Den bar Sønnens Navn, og det var nu denne — om jeg husker ret — der skulde lastes. Det tog vist næppe saa megen Tid at faa tømt de mange Vogne, thi Kornet blev styrtet fra Sækkene ned i Lasten.

Naar det var ordnet, gik Turen hurtigst muligt til den Købmands Gaard, hvor Bønderne hver for sig handlede. Min Fader handlede hos P. Lassen paa Storegaden. Hestene maatte der først sørges for, de kom i Stald, og Hakkelsesækken udtømtes for dem. Derefter kom Bønderne og i det hele Kuskene ind i Borgestuen, hvor der vankede Middagsmad. Vi fik Grønkaal og Flæsk, det smagte, efter at vi havde været oppe siden Kl. 2. Hvad der dog mest fangede min Opmærksomhed, var en mægtig Ølkande, der var saa stor, at min Fader maatte holde den, mens jeg drak af dens Tud, en Blytud af et Omfang, jeg havde Læs med at gabe over; men den maatte alle gabe over.

Min Fader skulde naturligvis gøre forskellige Indkøb og besørge nogle Ærinder, blandt hvilke betale Skatter paa Amtsstuen, men iøvrigt gjaldt det

om saa snart som muligt at komme paa Hjemvejen. Det kom vi ogsaa, og nu gik Turen rask; men i Bæks Kro maatte der standses, Hestene — min Fader sørgede ualmindelig godt for sine Heste — skulde atter have en Stumpe Brød, og saa kom der et Udslag af, at min Fader var en velkendt Mand; Krokonen, Madam Eykens, havde set os, og hun kom ud og bad os ind i hendes egen Stue, hvor vi trakteredes med Kaffe.

Madam Eykens' fremmedartede Navn skrev sig fra, at hendes afdøde Mand var Hollænder og kommet her til Landet som Kedelfører og derved gjort hendes Bekendtskab. Hun var forøvrigt Søster til Gaardmand Peder Jørgensen i Ulstrup, der var Landstingsmand fra 1849 til 51.

Resten af Turen fra Bæks Kro til Hjemmet blev drøj nok, Sønnen tog Magten fra mig, jeg kørte hvert Øjeblik min Vognstang mod Bagsmækken paa min Faders Vogn, og det hjalp ikke, at han skældte mig ud. Men Hjemmet naaede vi. Da der var sørget for Hestene, skulde vi have nogen Aftensmad, men herom har min Moder senere fortalt mig, at jeg faldt i Søvn med Maden i Haanden, jeg søgte derfor hurtigst muligt til min Seng, og den stod den Gang i Karlekammeret. Det var vistnok sidste Gang, at dette Hoveri udførtes, jeg erindrer det ikke senere.

Om Godsejer Meldahl ønsker jeg endnu kun at tilføje, at han var en jævn Mand, der godt kunde færdes blandt sine Bønder; jeg husker saaledes, at naar han gik paa Jagt paa min Faders Marker, hvilket tillodes ham af Velvilje, thi der var ham ingen Jagtret forbeholdt, saa kom han altid i vort Hjem for at spise til Middagen, og han var mine

Forældre en kær Gæst. 1853 solgte han Godset til Oliemøller Schytte, som atter solgte det 1854 til Gamst og Lund, af hvem min Fader købte sin Gaard til Ejendom 1855.

At alt Hoveri maatte ophøre, var en given Sag, det passede ikke mere til Tiderne, om det nogen Sinde havde passet til nogen Tid. Det Landbrug, der senere har naaet en saa stor Trivsel, vilde under de tidligere Tidens Forhold ikke kunnet gaa fremad, og for Bøndernes personlige Vedkommende var Hoveritiden en Tilstand af Uirihed, der maatte hæves.

Naar jeg saa for mit eget personlige Vedkommende tænker tilbage paa den Tid, da jeg blev opdraget, saa maa jeg mene, at der blandt Bønderne anvendtes en Haardhed og Strenghed, der ikke ganske kendes nu. Men derover har jeg aldrig beklaget mig. Vi Drengene vænnedes til Flid og Nøjsomhed, og det er Egenskaber, som det er godt at have at tære paa.
